

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Катерина Караджова, от СУ „ Св. Кл. Охридски“

**на дисертационния труд за присъждане на образователната и научна
степен „ доктор“
в професионално направление 1.2. Педагогика.
Докторска програма : „Специална педагогика“.**

Автор: Мария Константинос Готзиамани

**Тема :Семейни и социални нагласи към интеграцията на децата с
церебрална парализа.**

Научен р-л проф. д-р Цветанка Ценова

1.Общо представяне на процедурата и докторанта.

Със заповед на ректора №РД 38-222/10.05.2019 година е даден ход на процедурата за защита на дисертационния труд на Мария Константинос Готзиамани, редовен докторант към катедрата по специална педагогика и логопедия. Всички документи, необходими за защитата са представени в необходимите срокове и процедурата по защитата е организирана по правилата, регламентирани от Правилника на СУ „ Св. Климент Охридски“.

Мария Константинос Готзиамани в момента работи като логопед в частен логопедичен кабинет в град Ксанти, република Гърция. Тя е магистър по логопедия. Професионалната ѝ дейност е много тясно свързана с обучението, развитието и необходимостта от подкрепа на децата и възрастните с нарушения. Работи като доброволец в Център за подкрепа за хора със специални нужди, което обогатява нейните научно- практически умения за комуникация с деца и възрастни със Специални образователни потребности. Има допълнителни квалификации по Макатон, Пегс и Брайл, което ѝ позволява да общува и помага на деца с различни увреждания.

Дисертационният труд: „ Семейни и социални нагласи към интеграцията на децата с церебрална парализа“ е обсъден на заседание на катедрата по специална педагогика и логопедия. Авторското

представяне, както и направените анализи, коментари и препоръки демонстрират качествата и приложните аспекти на рецензията труд.

2. Актуалност на тематиката.

Дисертационният труд е посветен на един малко изследван и недостатъчно добре познат проблем. Това е въпросът за децата с детска церебрална парализа, за ограниченията пред които са изправени те и най-вече за отношението (социалните нагласи) на обществото към тях. Краят на 20 век е времето когато се създава новата образователна концепция наречена интегрирано обучение. Възможността децата с детска церебрална нагласа да попаднат в масовия клас заедно със своите връстници, без увреждания е реалност, която поражда много въпроси и много страхове. Насочването на докторантката към този въпрос и готовността ѝ да покаже сложните взаимоотношения в процеса на този нов начин на обучение обуславят актуалността и значимостта на дисертационния труд.

2. Познаване на проблема

Структурата на дисертационния труд е класическа. Състои се от увод, три глави, отделно структурирани изводи и препоръки, заключение, списък на използваната литература, включваща 128 заглавия и приложения. Разработена е върху 165 страници, от които 149 е текстовата част, 17 таблици и 31 диаграми. Библиографията включва автори на кирилица, латиница, гръцки език и интернет линкове.

В увода се показва значението на разработваната тема и се акцентира върху недостатъчното научни изследвания по този въпрос. Въз основа на попитата и ежедневните наблюдения на децата с ДЦП докторантката представя и анализира трудностите, с които се сблъскват те и необходимостта от промяна. Промяна, която ще промени средата, където се учат и формират нови социални нагласи и взаимоотношения.

В първата глава се представят децата с детска церебрална парализа и се оформя дефиницията за тях. Задълбочено и последователно авторката разглежда историческите аспекти на това нарушение, като анализира различните класификационни схеми, давани за деца с церебрална парализа. Етиологията и симптомите на детската церебрална парализа са описани точно и изчерпателно. Паралелно с това докторантката прави соматична и психолого-педагогическа характеристика на децата с церебрална парализа и анализира реакциите

в семейството при появата на дете с церебрална парализа. Специално внимание се отделя на речевите напушения при тези деца.

В светлината на съвременните тенденции се разглеждат правата на децата с церебрална парализа и се въвежда понятието интегрирано обучение, което регламентира обучението на деца без увреждане съвместно с деца със специална образователна потребности в това число и деца с церебрална парализа.

3. Методика на изследването

Втората глава включва дизайна на експерименталното изследване. Тук се представят целта и задачите и се извежда основната хипотеза на докторското проучване. Целта на изследването е формулирана изключително сполучливо. Чрез нея се поставя акцент не само върху нагласите на изследваните лица, но и върху трудностите, констатирани в процеса на интегрираното обучение. Предметът и обектът включват съответно нагласите и феномена интегрирано обучение. Имам известни резерви към формулираните хипотези. Структурирани по този начин те съдържат в по-голяма степен констатации, а не научно предположение, което трябва да бъде доказано или отхвърлено.

Основен метод на изследването е анкетата, а контингента изследвани лица на брой 119 може да бъде обособен в 4 групи към които се предявяват различни анкети. Групите са родители на деца със и без увреждания, масови и ресурсни учители. Възприемам като положителен подхода въпросите да се задават по три различни начина: директен, полудиректен и индиректен.

В трета се прави анализ на събраните първични данни. Въпросите от всяка група изследвани лица са ранжирани в четиристепенна скала. Получените отговори са подложени на статистически анализ, чрез платформата SPSS, като наблюдаваните фактори са подбрани целесъобразно и много сполучливо. Това са възраст, пол, професионален опит(за учителите)или социално и материално положение за родителите. Първичните данни са представени в табличен вид, което гарантира точните и обективни интерпретации.

Резултатите от направения факторен анализ са анализирани и качествено, което потвърждава реалността на целта и задачите, както и значимостта на установените закономерности.

В раздела изводи и препоръки са коментирани някои от получените резултати в перспективен план.

4. Характеристика и оценка на дисертационният труд и приносите

Приемам реалността на описаните приноси. Те са представени в обобщен вид. Аз ще добавя някои по-конкретни, които очертават още по-добре значимостта и полезността на рецензирания труд:

1. Изключително ценната информация за децата с детска церебрална парализа. В теоретичната част са анализирани доста автори, концепции и идеи, които сами по себе си говорят за всеобхватността на информацията, с която е оперирала дисертантката;
2. С голяма убедителност докторантката лансира идеята за връзката между наличието на информацията за конкретното увреждане и формирането на съответната нагласа (положителна или отрицателна);
3. Авторката търси и намира корелации между изследваните променливи, което ще оптимизира формирането на положителните нагласи към приобщаващото образование;
4. В процеса на изследването и последващите анализи са фиксирани някои от трудностите на интегрираното и приобщаващото образование, което ще даде шанс и възможност за тяхното преодоляване;
5. Търсенето и намирането на корелации между професионалния стаж на изследваните масови учители и компонентите на интегрираното обучение;
6. Обосновава се необходимостта от оптимизиране на приемащата среда, квалификацията на ресурсните учители и подготовката на родителите;
7. Чрез експерименталното изследване и последвалите анализи се установява, че благодарение на наличната информация у различните групи изследвани лица се наблюдава тенденцията към доминиране на положителна нагласа към приобщаващото образование и към децата с церебрална парализа;
8. Смятам, че установените закономерности са приложими към всички групи деца със специални образователни потребности, а не само към децата с детска церебрална парализа;
9. В перспективен план се обосновава необходимостта от допълнителни промени по посока на обучението, морала, общественото съзнание и политиката, свързани с

образователната интеграция на децата със специални образователни потребности ;

10. Чрез изследването и направените изводи могат да се популяризират дейностите, свързани с формирането на нова ценностна система, нова култура и ново поведение в условията на приобщаващото образование.

Коментари и забележки:

1. Имам коментар относно темата на дисертационния труд. Феноменът „семејни нагласи“ влиза в структурата на социалните нагласи. По-добрия вариант според мен е: Социални нагласи към интеграцията на деца с детска церебрална парализа;
2. Смятам, че е по-уместно употребата на термина „деца, без увреждане“, вместо термина „деца с типично развитие“;
3. Хубаво би било ако в дисертационния труд се беше планирало и провело изследване, в което да се включи и фактора „информация за причините“ водещи до появата на деца с ДЦП и най-вече върху факта, че никой не е застрахован.

5. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта.

Мария Константинос Готзиамани има три публикации, които са пряко свързани с темата на дисертационния труд. Те са напълно достатъчни за допускането ѝ до защита. Чрез тях се популяризират основните моменти от труда, което е сполучлив опит за прилагане на положителните идеи и послания на докторантката в условията на приобщаващото образование.

6. Автореферат

Авторефератът е изготвен върху 30 стандартни компютърни страници. Той е направен според изискванията и в лаконичен вид представя най-важните моменти от дисертационния труд. Паралелно с текстовата част в автореферата има и табличен материал.

7. Заключение

Колеги пред нас има един интересен и иновативен дисертационен труд. Той отговаря на всички изисквания за форма, съдържание и структура. Експерименталното изследване с неговите изводи, препоръки и приноси моменти ще обогатят теорията и практиката на специалната педагогика и ще допринесат за оптимизирането на приемащата образователна среда. Моето дълбоко впечатление е, че Мария Константинос Готзиамани има качества на добър изследовател и перспективен практик, а представения труд има своите достойнства и положителни моменти.

Въз основа на всичко описано и аргументирано в настоящата рецензия предлагам на УВАЖАЕМОТО НАУЧНО ЖУРИ да гласува с положителен вот за присъждането на Мария Константинос Готзиамани образователна и научна степен „доктор“ по педагогика (Специална педагогика).

Рецензент:

10.06.2019г.

проф. д-р К. Караджова: